

**ПРЕДМЕТ СЛУЖБОВОГО ПІДРОБЛЕННЯ:
АНАЛІЗ ПІДХОДІВ**

Проблема поняття, змісту та різновидів предметів злочинів є однією у ключових у теорії кримінального права і якщо у більшості випадків предмет злочину виконує опосередковано-допоміжну роль у процесі кваліфікації суспільно-небезпечного діяння, і відповідно його встановлення не впливає на процес кваліфікації, а отже, і притягнення особи до кримінальної відповідальності, то при кваліфікації злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг – він набуває особливого «основного» статусу. Так, предметом службового підроблення відповідно до статті 366 КК України є офіційний документ. Однак, не зважаючи на те, що предмет цього злочину є законодавчо окресленим, враховуючи недосконалість законодавчого тлумачення «офіційного документу», у судовій практиці виникло дві діаметрально різні тенденції правозастосування. Перша із них ґрунтується на тому, що законодавець у примітці до статті 358 КК України оперує не лише поняттям «офіційний документ», а й поняттям «документ». Тому, предметом службового підроблення може бути як перший, так і другий. Така позиція є хибною, тому що, не зважаючи на те, що іноді окреслити межу між офіційними документами і документами достатньо складно (враховуючи те, що, по-перше, офіційний документ є різновидом документу, а тому йому властиві всі риси документів в цілому, а, по-друге, те, що у конкретних випадках одні й ті ж документи, зокрема офіційне листування, можуть як визнаватись, так і не визнаватись офіційними) предметом службового підроблення є лише офіційні документи. Адже, лише вони виконують особливу (посвідчувальну) роль. Так, на відміну від документів, що підтверджують громадські, особисті, історичні та інші

неюридичні факти, офіційні документи мають правове значення, адже посвідчують (підтверджують) певні юридичні факти, тобто стають підставою для надання, зміни чи скасування прав та/ або обов'язків.

Відповідно до другої тенденції, прихильниками якої є такі науковці як М. І. Мельник та М. І. Хавронюк, суди визнають предметами службового підроблення лише офіційні документи. Адже, документ, як матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації, зафіксована на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці, оптичному диску або на іншому носіїві, є лише базисом (основою) для поняття «офіційного документа» і може набути статусу офіційного лише у тих випадках, коли його зміст стосується відносин, врегульованих правом, і якщо він видається або використовуються у встановленому законодавством порядку для посвідчення конкретних подій і фактів, що мають юридичне значення. Крім того, переважаюча більшість документів не мають суттєвого суспільного значення, а тому не є предметами кримінально-правової охорони, на відміну від офіційних документів, які відіграють важливу роль як у сфері приватноправових, так і у сфері публічно-правових відносин. Вважаємо, що існуюча дуалістична природа правозастосування, щодо окреслення предмета службового підроблення, зумовлена двома чинниками. Перший – це недотримання правил законодавчої техніки у процесі конструювання визначення офіційного документа: неспроможністю законодавця оминати тавтологію. На нашу думку, усунути цю проблему можна двома шляхами. Більш простий із них – це відповідальніше ставитись до процесу розробки термінологічно-категоріального апарату та внести зміни до поняття, шляхом усунення його лінгвістичних недоліків. Більш рішучий шлях подолання цієї термінологічної проблеми – це розроблення єдиного юридичного тезаурусу законодавчих актів. Адже нині, практично кожна галузь законодавства роз'яснює сутність офіційного документа по-своєму, що у кінцевому результаті призводить до проблем із

кваліфікацією дій особи. Наприклад, у міжнародно-правовій сфері під ним розуміють письмове підтвердження фактів та подій, що мають юридичне значення, або з якими чинне законодавство пов'язує виникнення, зміну або припинення прав і обов'язків фізичних або юридичних осіб; у сфері внутрішнього аудиту в системі закладів охорони здоров'я – аудиторський звіт, складений за результатами внутрішнього аудиту, який містить відомості про хід внутрішнього аудиту, стан системи внутрішнього контролю, аудиторський висновок. Тому уніфікація юридичних термінів на законодавчому рівні змогла б усунути безліч існуючих юридичних колізій.

З огляду на вищевикладене, предметом службового підроблення слід визнавати лише офіційні документи, сутність яких слід окреслити більш вдало, замінивши у формулюванні поняття «офіційний документ» слова «документи, що мають зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію» словами «це матеріальні носії інформації, зафіксовані на будь-яких джерелах».

Бульба О.М., аспірант кафедри кримінального права Інституту права ім. Володимира Сташиса (Класичний приватний університет, м. Запоріжжя)

КОНКРЕТНА ЖИТТЄВА СИТУАЦІЯ В МЕХАНІЗМІ ВЧИНЕННЯ САМОПРАВСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Конкретна злочинна поведінка являє собою складний результат взаємодії якостей особистості та обстановки вчинення злочину. Тому без вивчення властивостей особистості неможливо достатньо повно встановити причини і умови конкретного злочину, з'ясувати механізм індивідуальної злочинної поведінки, розробити заходи індивідуальної профілактики злочину. Повною мірою це стосується й самоправства. Під конкретною життєвою ситуацією (далі – КЖС) розуміють переважно сукупність зовнішніх для суб'єкта обставин, які безпосередньо передують